

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์

ชัชวาลย์ บุตรทอง

โรงเรียนสวนหลวงสาธิต สປจ.อุดรดิตถ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

อีเมล : chatchawalb53@gmail.com

รับต้นฉบับ 20 เมษายน 2566; ปรับแก้ไข 27 มิถุนายน 2566; รับตีพิมพ์ 29 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจากการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน การวิจัยครั้งนี้ทำการทดลองแบบ One group pretest-posttest design กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสวนหลวงสาธิต สປจ.อุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 31 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือวิจัยมี 3 ชนิด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน จำนวน 5 แผน ทำการสอนแผนละ 2 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่ายรายข้อ (p) ตั้งแต่ 0.26 ถึง 0.84 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษา ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.97/89.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$ และ $S.D.=0.64$)

คำสำคัญ

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ทุ่งกะโล่ศึกษา โครงการบูรณาการ ภูมิสังคม

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

Area-Based Learning Management of Thung Ka Loh Studies by Using Project-Based Learning Integrated Geosocial for Upper Primary Students in Uttaradit Province

Chatchawal Buttong

Suanluangsatit school, Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1

E-mail : chatchawalb53@gmail.com

Received 20 April 2023; Accepted 27 June 2023; Published 29 June 2023

Abstract

The objectives of this research were to: 1) investigate the efficiency of area-based learning management in Thung Ka Loh studies using project-based learning integrated with geosocial elements, aiming to achieve the efficiency criterion of $E1/E2=80/80$; 2) compare the academic achievement of students before and after implementing a learning plan with area-based learning management in Thung Ka Loh studies using project-based learning integrated with geosocial elements; and 3) explore students' satisfaction with the learning management in Thung Ka Loh studies using project-based learning integrated with geosocial elements. The study employed a one-group pretest-posttest design, with a sample of 31 elementary students in grades 4-6 from Suanluangsatit School, Uttaradit province, selected through purposive sampling. The research instruments included three components: a learning plan with area-based learning management in Thung Ka Loh studies using project-based learning integrated with social welfare, consisting of five plans with two hours of teaching for each plan; a learning achievement test with a four-choice exam format, comprising 40 questions with difficulty values (p) ranging from 0.26 to 0.84, and an overall reliability coefficient of 0.85; and a satisfaction questionnaire for students regarding

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

the spatial learning management in Thung Ka Loh studies, utilizing a rating scale type with five levels, 20 items divided into four aspects, and a content validity (IOC) coefficient of 1.00.

The research findings revealed the following results: 1) The learning plan demonstrated an efficiency criterion of 82.97/89.35, indicating its effectiveness in achieving the desired outcomes; 2) The students who participated in the learning plan exhibited significantly higher posttest achievements compared to their pretest scores, with statistical significance at the .05 level ; and 3) The students expressed a high level of satisfaction with their learning experience using the learning plan, which incorporated area-based learning management of Thung Ka Loh studies and integrated project-based learning with geosocial elements (mean = 4.32, SD = 0.64).

Keywords

Area Based Learning Management, Thung Ka Loh Studies, Project Based Learning Intergrade, Geosocial

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Area based learning) ของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติแนวคิดสำคัญไว้ในมาตรา 54 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) อีกทั้งแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุมทั้งในด้านทุนมนุษย์ บัจจย และสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์อย่างครอบคลุม ทั้งนี้เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมให้มีลักษณะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตผ่านกระบวนการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วยปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงได้ รวมทั้งการสร้างความตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายและมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ ตลอดจนการส่งเสริมบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครั้ว และชุมชนในกระบวนการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้ และทักษะ รวมถึงการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัย สามารถบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาทักษะ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้งการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และมีชีวิต เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ รวมถึงการส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สถานการณ์ความเปราะบางทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ด้านการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในพื้นที่วิจัยซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 1 ซึ่งแต่เดิมมีจำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง โดยเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริเวณรอบพื้นที่บึงทุ่ง

กะโล่และเขตรอยต่อ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายคิ่งตะเภา-ถ้ำผอง จำนวน 6 แห่ง และกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายป่าเช่า-หาดกรวด จำนวน 8 แห่ง เปิดทำการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ต่อมาในปี พ.ศ.2563 โรงเรียนจำนวน 2 แห่งในพื้นที่ที่ถูกยุบเลิก ส่วนโรงเรียนที่เหลือมีจำนวนนักเรียนลดลง เนื่องจากนักเรียนในพื้นที่ย้ายไปเรียนในเขตตัวเมืองอุดรดิตถ์ สถานการณ์การลดลงของจำนวนนักเรียนและการย้ายสถานศึกษาของนักเรียน ส่วนหนึ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่เข้มแข็งของการจัดการศึกษาในท้องถิ่นและความเปราะบางของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจุบันยังคงมีสถานศึกษาในพื้นที่ทุ่งกะโล่ที่เปิดทำการเรียนการสอนทั้งสิ้น จำนวน 12 แห่ง โดยตั้งอยู่ในเขตตำบลคิ่งตะเภา ตำบลป่าเช่า และตำบลหาดกรวด ซึ่งพื้นที่ของทั้งสามตำบลนี้มีบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพื้นที่ทุ่งกะโล่ ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่กว่า 7,500 ไร่ และเป็นแหล่งทางโบราณคดีที่มีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณวัตถุหลายร้อยชิ้น ตลอดจนการค้นพบซากของเสาโบราณ ที่ชี้ให้เห็นร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณ ในบริเวณนี้ นอกจากนั้นพื้นที่บริเวณที่ถูกเรียกว่าพื้นที่ทุ่งกะโล่ยังมีตำนาน เรื่องเล่า และนิทานพื้นบ้านที่กล่าวถึงการมีอยู่ของชุมชน เช่น ตำนานเมืองลุ่มทุ่งกะโล่ ตำนานป่าไม้หลวง ตำนานเจ้าพ่อ เป็นต้น นอกจากนั้นด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า พื้นที่ทุ่งกะโล่เมื่อย้อนกลับไปในอดีตก่อนการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในปี พ.ศ. 2520 พื้นที่ทุ่งกะโล่ถูกใช้เป็นพื้นที่รองรับน้ำล้นตลิ่งจากแม่น้ำน่านที่จะไหลเข้ามาเก็บกักไว้ในช่วงฤดูฝน รวมถึงยังเป็นแหล่งอาศัยของนกประจำถิ่นและนกน้ำอพยพตามฤดูกาลหลายชนิด (สุรگانต์ พยัคฆบุตร, 2016)

จากความสำคัญของพื้นที่ทุ่งกะโล่ดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2553 สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้จัดสรรที่ดินในเขตพื้นที่ทุ่งกะโล่ให้ส่วนราชการของรัฐเข้าใช้ประโยชน์ อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ขอใช้พื้นที่จำนวน 2,000 ไร่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุดรดิตถ์ ขอใช้พื้นที่จำนวน 250 ไร่ และส่วนราชการอื่น ๆ รวมทั้งสิ้นกว่า 4,262 ไร่ (ศรีสุวรรณ จรรยา, 2554) ปัจจุบันพื้นที่ทุ่งกะโล่ยังคงมีโครงการก่อสร้างของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ส่วนขยาย ตามแผนการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 15 ปี กล่าวได้ว่ากรดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมของบริเวณพื้นที่ทุ่งกะโล่แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความเปราะบางของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเชื่อ และวิถีชีวิต ตลอดจน

จนการทำลายแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีของชุมชน ซึ่งมีผลต่อการลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ยังไม่พบว่ามีหน่วยงานใดเข้ามาจัดการแก้ไข ปกป้อง หรือส่งเสริมให้องค์ความรู้ดังกล่าวที่กำลังจะสูญหายให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น

การแก้ปัญหาความเปราะบางด้วยการใช้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ จากการศึกษาของ อรรถชมนม์ สัจจะพัฒนกุล และ อัฐณิยา สัจจะพัฒนกุล (2562) พบข้อค้นพบสำคัญว่าหลักสูตรเชิงพื้นที่เป็นหลักสูตรที่มีแนวทางการจัดการเรียนรู้บนฐานของชุมชน รวมถึงทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนความรู้ของผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงร้อยรัดเข้ากับภูมิถิ่น หรือพื้นที่ (Space) ที่ตนเองดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญที่ถูกเสนอโดย The Royal Society for the Encouragement of Art, Manufactures and Commerce (RSA, 2012) ที่กล่าวถึงหลักสูตรเชิงพื้นที่ไว้ว่า เป็นหลักสูตรที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและวัฒนธรรมรอบตัว โดยอาศัยประเด็นเกี่ยวกับสถานที่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เช่นเดียวกับที่ Evans & Savage (อ้างใน เกตุชพรรณ คำพุฒิ, 2561) ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรเชิงพื้นที่ (Area-based Curriculum) ถือเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการสังเคราะห์แนวทางการบูรณาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น รวมทั้งเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่ดีของผู้เรียน และมีความสำคัญต่อการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นยังมีรายงานทางการศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดหลักสูตรเชิงพื้นที่ เช่น ในประเทศฟินแลนด์มีการจัดรูปแบบหลักสูตรภายใต้โมเดลโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการจัดการศึกษา โดยการเปลี่ยนบทบาทของโรงเรียนให้เป็นศูนย์ทางนวัตกรรมการศึกษาของท้องถิ่น รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่รองรับต่อความเปลี่ยนแปลงสำหรับการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อลดช่องว่างระหว่างพื้นที่บ้าน (Home) และพื้นที่โรงเรียน (School) (Pekka Leviakagas, et al., 2016) เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา สภาการศึกษาแห่งชาติพยายามชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งอาจเกิดจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การศึกษาเรื่องราวที่สนใจ การดูนก รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งล้วนแล้วแต่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทั้งสิ้น (Falk and Needham, 2013; NRC, 2009; 2015) สำหรับในบริบทประเทศไทย งานของ ทศนีย์ อุ่นวิจิตร และคณะ (2562) ซึ่งทำการศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของเยาวชนชาติพันธุ์พบว่า กระบวนการเรียนรู้

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

ของเยาวชนที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบริบทชีวิต ซึ่งสะท้อนความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งสร้างความตระหนักในคุณค่าของนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น และศักยภาพของตนเองให้เกิดขึ้น และยึดถือหลักคิดที่ว่า การดำรงชีวิตจะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่าจากแนวคิดข้างต้นช่วยให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับภูมิสังคมของผู้เรียน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีส่วนสัมพันธ์กันในฐานะที่การเรียนรู้เชิงพื้นที่จะเข้าไปมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยใช้ภูมิสังคมเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงท้องถิ่นเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย

จากงานวิจัยที่ยกมาสนับสนุนข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการวิจัยการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตต์ จะสามารถให้ประโยชน์เชิงคุณค่าต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ การฟื้นฟูองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิสังคม พื้นที่วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อม อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างความเข้มแข็ง (Empowerment) ให้เกิดแก่ผู้เรียนผ่านการจัดการศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่ใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน ตามเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจากการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน
3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนสวนหลวงสาธิต สภ.จ.อุดรดิตต์ อำเภอเมือง

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

อุดรดิตต์ จังหวัดอุดรดิตต์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบคละชั้น ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่มีอัตราการลดลงของจำนวนนักเรียนอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีที่ตั้งอยู่ในเขตรอยต่อระหว่างพื้นที่ทุ่งกะโล่และเขตตัวเมืองอุดรดิตต์ ซึ่งอยู่ในบริบทที่มีความเปราะบางอย่างมาก นอกจากนั้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ยังเป็นช่วงชั้นที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่สอน ซึ่งง่ายต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เกิดความต่อเนื่อง ขณะเดียวกันผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจภูมิหลัง ประสบการณ์ และบริบททางสังคมของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเป็นอย่างดี

2. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย ได้แก่ พื้นที่ทุ่งกะโล่ ซึ่งครอบคลุมบริเวณบึงทุ่งกะโล่ อันเป็นแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ชุมชนมีความสัมพันธ์กันด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพื้นที่ทุ่งกะโล่ โดยครอบคลุมตำบลป่าเช่า ตำบลคิ่งตะเภา และตำบลหาดกรวด ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ และภูมิสังคมเพื่อใช้ในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตต์ หมายถึงกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดเน้น คือ แนวคิด มโนทัศน์ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหา สื่อและแนวทางการประเมินผล โดยใช้ประเด็นการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิสังคม (พื้นที่วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม) และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เก็บข้อมูลวิจัยในปีการศึกษา 2565 (ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้วิธีการทดลองแบบ One group pretest-posttest design มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ทำการ
สอนแผนละ 2 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 พื้นทีและภูมิศาสตร์ทุ่งกะโล่ แผนที่ 2 วิถีชีวิต ภูมิปัญญา
และวัฒนธรรม แผนที่ 3 ประวัติศาสตร์ชุมชนทุ่งกะโล่ แผนที่ 4 สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทุ่ง
กะโล่ และแผนที่ 5 โครงการบูรณาการภูมิสังคม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณา
การ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 Define ขั้นที่ 2 Plan ขั้นที่ 3 Do ขั้นที่ 4 Review และขั้นที่ 5
Presentation (วิจารณ์ พาณิช, 2555)

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียน
รู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
มีค่าความยากง่ายรายข้อ (p) ตั้งแต่ 0.26 ถึง 0.84 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85

3. แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงาน
บูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน
20 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ซึ่งนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน
3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนป่าขุ่นเจริญวิทยา อำเภอ
เมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณ
ใกล้เคียงกัน นักเรียนมีลักษณะคล้ายกัน เพื่อตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย

2. ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายโดยการทดสอบก่อนเรียน
(Pretest) กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการ
เรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็น
ฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดย
ใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ กับกลุ่ม
เป้าหมาย จำนวน 31 คน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

4. เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครบทุกแผนแล้ว ให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์ และทำแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์

5. นำผลการวิจัยไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติการทดสอบที (t-test แบบ dependent)

3. การหาระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

จำนวนนักเรียน	คะแนนประสิทธิภาพผลลัพธ์ระหว่างสอน			คะแนนประสิทธิภาพผลลัพธ์หลังสอน			ประสิทธิภาพ E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	
31	50	41.48	82.97	40	35.74	89.35	82.97/89.35

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.97/89.35 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ 80/80ที่กำหนดไว้

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจากการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	\bar{x}	S.D.	t
คะแนนก่อนเรียน	31	16.65	2.99	25.00*
คะแนนหลังเรียน	31	35.74	2.18	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 16.65 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.99 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 35.74 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.18 ซึ่งผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโลศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโลศึกษา จำแนกเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	คะแนน		ระดับความพึงพอใจ
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
ด้านที่ 1 ด้านครูผู้สอน	4.25	0.61	มาก
ด้านที่ 2 ด้านเนื้อหา	4.04	0.69	มาก
ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.32	0.64	มาก
ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล	4.63	0.51	มาก
รวม	4.32	0.64	มาก

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

จากตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษา โดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน พบว่า โดยรวมระดับความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในระดับมาก (\bar{x} เท่ากับ 4.04 ถึง 4.63) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 2 ด้านเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐานมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.97/89.35 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจากการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 16.65 คะแนน และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 35.74 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
3. ระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.32)

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงการบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.97/89.35 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการเชิงพื้นที่โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้บนฐานของชุมชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการเชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับภูมิถิ่น หรือพื้นที่ที่ผู้เรียนดำรงตนอยู่ ในทฤษฎะนี้จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มีความหมายและทำทายให้กับเด็กและเยาวชน โดยอิงกับบริบทของพื้นที่และการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น และเพื่อท้องถิ่น กล่าวคือ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้คน องค์กร และผู้มีส่วนได้เสีย อื่นๆ ในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ The Royal Society for the encouragement of art, manufactures and commerce (RSA, 2012) เสนอว่า หลักสูตรเชิงพื้นที่เป็นหลักสูตร ของชุมชน ที่ทำหน้าที่เพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการออกแบบหลักสูตรให้ สัมพันธ์กับชุมชนและวัฒนธรรม โดยอยู่บนประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ประเด็นเกี่ยว กับสถานที่ (About a place) เพื่อการใช้ประโยชน์จากบริบทท้องถิ่นและทรัพยากรความรู้ สำหรับการพัฒนารอบการเรียนรู้ 2) ประเด็นโดยสถานที่ (By a place) เพื่อออกแบบให้ สถานศึกษาได้มีบทบาทร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในท้องถิ่น และ 3) ประเด็นสำหรับสถานที่ (For a place) เพื่อตอบสนองความต้องการจำเพาะของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่น โดยเป้าหมาย สำคัญก็เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจากภูมิหลังเกี่ยวกับท้องถิ่นรวมทั้งส่งเสริม ความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนต่อถิ่นที่อยู่ โดยปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของหลักสูตรเชิง พื้นที่มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์ 2) ประวัติศาสตร์ 3) วัฒนธรรม และ 4) ชุมชนท้องถิ่น

ขณะเดียวกันผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสอดคล้องของประสิทธิภาพของแผนการ จัดการเรียนรู้ โดยในงานศึกษาของ ชนาพร ยอดทองเลิศ ชรินทร์ มั่งคั่ง และจารุณี มณีกุล (2562) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการละเล่นชาติพันธุ์เพื่อพัฒนาความคิด รวบยอดด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักเรียน พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 94.63/96.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 90/90 ที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับงานศึกษา ของ ชลิต อัฐไธสง คำเกิง โถทอง และวิลาศ โพธิสาร (2561) ซึ่งทำการศึกษากิจการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านช่องแมว โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน นักเรียนชั้นประถม ศึกษปีที่ 5 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.46/82.53 ซึ่ง ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจากการเรียนด้วย แผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่ง ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผนที่สอดคล้องกันโดยมีการบูรณาการความรู้ ภูมิสังคม ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พื้นที่และภูมิศาสตร์ทุ่งกะโล่ แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 2 เรื่อง วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ประวัติศาสตร์ ชุมชนทุ่งกะโล่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทุ่งกะโล่ และแผนการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

จัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง โครงการบูรณาการภูมิสังคม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 Define ขั้นที่ 2 Plan ขั้นที่ 3 Do ขั้นที่ 4 Review และขั้นที่ 5 Presentation (วิจารณ์ พานิช, 2555) ซึ่งเหมาะสมกับแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ออกแบบให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดภูมิสังคมเป็นฐาน (Geosocial based) ซึ่งเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยหลักสำคัญของแนวคิดภูมิสังคม คือ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ต้องตระหนักถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคม โดยอาศัยการเรียนรู้ ศึกษาความแตกต่าง ความเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เช่น ด้านภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

นอกจากนั้นคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน ยังสอดคล้องกับงานของ วรวิทย์ สุภานันท์ และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผู้ทรงภูมิปัญญาช่วยเหลือเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับงานของ ทีชกุล คำงาม และชัยรัตน์ โดศิลา (2560) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้มโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานศึกษาของ ชนาพร ยอดทองเลิศ ชรินทร์ มั่งคั่ง และจารุณี มณีกุล (2562) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการละเล่นชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.18 สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งงานของ สุภัทรา หงษาวัน จารุณี มณีกุล และ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2562) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานประวัติศาสตร์เพื่อเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งงานศึกษาของ ชลิต อัฐไธสง คำเกิง โถทอง และวิลาศ โพธิ์สาร (2561) ที่ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านช่องแมวโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นอกจากนี้ นราวิทย์ ดาวเรือง (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อต่อองค์พระธาตุสี่แก้ว เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้านตำนาน ความเชื่อที่ชาวบ้านมีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุสี่แก้ว สามารถสร้างพลังในการตอรองให้เทศบาลหันกลับมาทบทวนข้อมูลด้านการจัดงานประเพณีชุมชน ซึ่งในที่สุดจึงมีนโยบายให้มีการจัดงานประเพณีไหว้พระธาตุสี่แก้วแบบเต็ม และพบว่ากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และการจัดกิจกรรมในช่วงของการทำงานวิจัย เป็นวิธีการสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างคนในชุมชนให้เป็นนักพัฒนาที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการทำงานวิจัยมาต่อยอดการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทุ่งกะโล่ศึกษาโดยใช้โครงงานบูรณาการภูมิสังคมเป็นฐาน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} เท่ากับ 4.32) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล เนื่องจากการวัดและประเมินผล มีการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพจริงของผู้เรียน มีการใช้บริบทแวดล้อมของผู้เรียนมาออกแบบเป็นแบบทดสอบการวัดผล รองลงมาเป็นความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านครูผู้สอน ตามลำดับ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสอดคล้อง มีความใกล้ชิด ตลอดจนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสำหรับด้านเนื้อหา เป็นด้านที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด อันเป็นผลมาจากการไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจเนื้อหาใดโดยเฉพาะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญฤทัย พุฒิคุณเกษม (2557) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ส33265 โครงงานประวัติศาสตร์ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรายวิชา ส33265 โครงงานประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 เช่นเดียวกับงานศึกษาของ ชลิต อัฐโธสง คำเกิง โภทอง และวิลาศ โพธิศร (2561) ที่ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านช่องแมว โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านช่องแมว โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{x} เท่ากับ 4.61 และ S.D. เท่ากับ 0.49)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีการปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่ามีแนวทางการดำเนินการอย่างไร ตลอดจนใช้แหล่งวิทยาการเรียนรู้ใดบ้าง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
2. การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในต่างบริบท หรือต่างชุมชน อาจปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรืออาจจัดหาสื่อและอุปกรณ์ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัด สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น
3. การจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาแบบคละชั้น ซึ่งอาจส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีระดับความแตกต่างด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนการสอนไปทดลองใช้ในการศึกษาชุมชน และแหล่งวิทยาการเรียนรู้ในมิติอื่นเพิ่มเติม เช่น มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน
2. ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาอื่นเพิ่มเติม เช่น การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านแหล่งวิทยาการเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ครบถ้วน และสามารถวัดผลได้มากขึ้นตามระดับอายุ และวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้น

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

เอกสารอ้างอิง

- เกตุขพรรณ คำพุฒิ. (2561). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษาและชายแดนศึกษา: บทสังเคราะห์จากโรงเรียนชายแดนอาเซียนของประเทศไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 20(2), 151-171.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2564). นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการเชิงพื้นที่: กรณีศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นประวัติศาสตร์นครศรีอยุธยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(2), 630-644.
- ชลิต อธิฐโธสง คำเกิง โถทอง และ วิลาศ โพธิศาร. (2561). การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บ้านช่องแมว โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 9(1), 69-82.
- ทัศนีย์ อุ่นวิจิตร และคณะ. (2562). โครงการศึกษาประสบการณ์เรียนรู้ของเยาวชนชาติพันธุ์ในการสร้างความรู้ด้านนิเวศวัฒนธรรม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทีฆกุล ขำงาม และ ชัยวัฒน์ ไตศิลา. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการสอน DACIR ที่มีต่อการเรียนรู้โน้ตศนทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(3), 1817-1832.
- นราวิทย์ ดาวเรือง. (2557). การศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อต่อองค์พระธาตุสี่แก้วเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างมีส่วนร่วม. *วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 6(6), 86-89.
- เพียงฤทัย พุฒิคุณเกษม. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ส33265 โครงงานประวัติศาสตร์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 7(2), 651-661.
- วรมณ์ สุภานันท์ และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผู้ทรงภูมิปัญญาช่วยเหลือเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 180-190.

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

- ศรีสุวรรณ จรรยา. (20 มกราคม 2554). ทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำบึงกะโล่ คือความไร้น้ำยาในปีความหลากหลายทางชีวภาพไทย. *สยามรัฐ*, หน้า 6(1/2).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564” .
_____. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภัทรา หงษ์วานัน จารุณี มณีกุล และ ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ ประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6 (4), 504-516.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อรรฎุชฌน์ สัจจะพัฒนกุล และ อัฐณียา สัจจะพัฒนกุล. (2562). สังคมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน: เตรียมพลเมืองเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนน่าอยู่อย่างมีส่วนร่วมผ่านหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเชิงพื้นที่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8 (1), 206-221.
- Falk, J. &. (2013). Factors contributing to adult knowledge of science and technology. *Journal of Research in Science Teaching*, 50 (4), 431-452.
- Pekka Leviakangas, A. S. (2016). The Evolution of Finnish “Dream School”-Via Public Entrepreneurship from *Innovative Concepts to National Scale-up*. *International Journal of Information and Education Technology*, 6 (7), 508-515.
- RSA (The Royal Society for the Encouragement of Art, Manufactures and Commerce). (2012). *Thinking about an Area Based Curriculum: A Guide for Practitioners*. London: RSA Action and Research Center.